

Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
Erzincan University Journal of Social Sciences Institute

2021-14(1)- E-ISSN-2148-9289

**DEĞİŞEN SAVAŞ TANIMI IŞIĞINDA 1990-2008 YILLARI ARASINDA
TÜRKİYE’DE SEFERBERLİK UYGULAMALARININ ESASLARI VE HUKUKİ
DAYANAĞI**

Changing the Definition of Light War, Between The Years 1990-2008 Legal Basis
Principles and Practice of Mobilization in Turkey

SONGÜL ALŞAN¹

Dr. Öğr. Üyesi, Erzincan Üniversitesi Tarih Bölümü, Erzincan
Dr. Instructor Member, Erzincan University, Department of History, Erzincan
salsan@erzincan.edu.tr

Orcid: 0000-0001-7423-5046

DAMLA BAYER

Yüksek Lisans Öğrencisi, Erzincan Üniversitesi Tarih Bölümü, Erzincan
Post Graduate Student, Erzincan University, Department of History, Erzincan
bayerrdamlaa95@gmail.com

Orcid:0000-0002-3122-7924

Atıf/©: Alşan, Songül, Bayer Damla (2021). Değişen Savaş Tanımı Işığında 1990-2008 Yılları Arasında Türkiye’de Seferberlik Uygulamalarının Esasları ve Hukuki Dayanağı, *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl 14, Sayı 1, ss. 205-231

Citation/©: Alşan, Songül, Bayer Damla (2021). Changing the Definition of Light War between the years 1990-2008 Legal Basis Principles and Practice of Mobilization in Turkey, *Erzincan University Journal of Social Sciences Institute*, Year 14, Issue 1, pp. 205-231

Makale Bilgisi / Article Information:

Makale Türü-Article Types : *Araştırma Makalesi*
Geliş Tarihi-Received Date : *2021-03-10*
Kabul Tarihi-Accepted Date : *2021-06-29*
Sayfa Numarası/Page Number: *205-231*
Doi : *10.46790/erzisosbil.894292*

Yazar(lar), herhangi bir çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Turnitin/Ithenticate/Intihal ile İntihal Kontrolünden Geçmiştir

Screened for Plagiarism by Turnitin/Ithenticate/Intihal

Licenced by CC-BY-NC ile lisanslıdır.

¹ Sorumlu yazar.

DEĞİŞEN SAVAŞ TANIMI İŞİĞİNDA 1990-2008 YILLARI ARASINDA TÜRKİYE’DE SEFERBERLİK UYGULAMALARININ ESASLARI VE HUKUKİ DAYANAĞI

Changing the Definition of Light War, between the years 1990-2008 Legal Basis Principles
and Practice of Mobilization in Turkey

SONGÜL ALŞAN-DAMLA BAYER

Öz:

Savaşlar tarihi süreç içerisinde birçok faktörün etkisinde kalmıştır. Savaşı etkileyen bu argümanların zamanla değişiklik göstermesi söz konusudur. Özellikle sanayi, bilim, teknoloji alanlarındaki gelişmeler ortaya küresel bir dünya algısı çıkarmıştır. Geleneksel savaşların araçları olan ateşli silahlar, özellikle 20. yüzyıldan itibaren, yerini medya, sansür, propaganda, diplomasi ve istihbarat gibi savaşı etkileyen yeni savaş araçlarına bırakmaya başlamıştır. Bu argümanlar ateşli silahların yıkıcılığı düşünüldüğünde daha fazla önem kazanmış ve kendi adıyla anılan savaşları yaratmıştır. Savaşın meydanlardaki fiziksel yönünden ziyade evrensel etkiler uyandırabilecek ve savaş alanının dışına bile yayılabilecek savaş türleri tüm bu gelişmelerin ardından ortaya çıkmıştır. Aracı her ne olursa olsun savaş, öncesinde ve sonrasında hazırlık gerektiren ciddi bir güvenlik meselesi olmuştur. Bu çalışmada Türkiye’deki savaşa hazırlık aşaması olan seferberlik uygulamaları ve yeni seferberlik aktörleri değerlendirilmiştir. Bu hususla ilgili hukuki metinler mukayeseli bir şekilde değerlendirilmiştir. Sonuç kısmında ise metin içerisinde irdelenen konudan ve elde edilen çıkarımlar genel hatlarıyla ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Savaş, Seferberlik, Değişen Savaş Argümanları, Türkiye

Abstract:

Wars have been affected by many factors throughout the history. These arguments that affect war are subject to change over time. Developments in the fields of industry, science and technology have created a global perception of the world. Firearms, which are the tools of traditional wars, started to be replaced by new war tools such as media, censorship, propaganda, diplomacy and intelligence, especially since the 20th century. These arguments have gained more importance when considering the destructiveness of firearms and created the wars that are named after them. The types of war that can have universal effects rather than the physical aspect of the war on the fields and can spread even outside the battlefield have emerged after all these developments. Whatever the means, war has been a serious security issue that requires preparation before and after. In this study, mobilization and application of new actors in the preparation for war mobilization stage in Turkey were evaluated. Legal texts on this issue have been evaluated comparatively. In the conclusion part, the subject examined in the text and the inferences obtained are presented in general terms.

Keywords: War, Mobilization, Changing Arguments War, Turkey

1. GİRİŞ

Çalışmada merkeze alınan 19. 20. ve 21. yüzyıllarda gerçekleştirilen savaşların gerçeği, esasları ve süreci ele alındığında; teknoloji, üretim ve fabrikalaşma ön plana çıkmaktadır. Bu teknolojik gelişmelerin hızı ve etki alanları genişledikçe devletler yatırımlarını bu alanlara kaydırmakta sakınca görmemişlerdir. Getirisi ve savaş üstünlüğü düşünüldüğünde yapılan bu yatırımlar, adeta bir yarış haline dönüşmüştür. Savaşlardaki bu değişimin en iyi iki örneği I. Dünya Savaşı ve II. Dünya Savaşı olarak gösterilebilir. Diplomatik, propagandist (Alşan, 2015, 75-85) faaliyetlerin ve teknolojik gelişmelerin sağladığı potansiyel güç, devletler tarafından fark edilmeye başlamıştır.

Temel ihtiyaçların yanı sıra teknoloji; savaşları, topluluklar ilişkisini ve devletlerin ‘güç’ anlayışını değiştirmiştir. Devletler güç unsurunu savaşlarda bir diğerini alt etmek, boyun eğdirmek olarak görme durumundan; hasmını çıkarlarına ortak etmek, hedefleri doğrultusunda diplomatik ilişkilerle ittifak sağlamak ve tehdit unsuru olan karşı tarafın halkının kitlesel biçimde algısını değiştirme olarak görmeye başlamıştır. Devletler; diplomasi, ekonomi ve teknolojinin ulaştığı küresel boyutların farkına varınca, düşmanına boyun eğdirmek yerine düşmanı ittifakı haline getirme eğilimine yönelmiştir(Parker, 2017, 461).

Savaş araçlarının değişmesi, savaşa hazırlık süreçlerindeki etkenlerin değişmesini de beraberinde getirmiştir. Türkiye’nin seferberlik uygulamaları, diğer devletler gibi teknolojiyi aktif ve sürekli halde kullanmasıyla bu uygulamaları tek boyutlu ve yalnızca hukuksal olmaktan çıkmıştır. Savaş riski veya savaş halinde, askeri alanda başlatılan personel ve lojistik seferberliğin yanında kamuoyu oluşturulmaya, caydırıcı ve kitle iletişim araçlarının hedeflenen algıyı yaratma süreci doğrultusunda kullanılmaya başlanmıştır(<https://www.msb.gov.tr/Bakanlik/Misyon>).

2. SAVAŞIN TANIMI

Savaş kavramının tanımlanmasına ilişkin genel kabul gören net ve tek bir tanımlama bulunmamaktadır. Dolayısıyla savaş kavramının; devletler nazarında, kültür etkisiyle ve kavramı açıklamaya çalışan her bilim dalının bakış açısına göre farklı birçok tanımı yapılmıştır. Savaşın tanımı, çok disiplinli bir kavram olması (Özer, 2018: 7) yönüyle her disiplin bakış açısından farklı tanımlamaları türemiştir.

Savaş kavramı “*Devletlerin diplomatik ilişkilerini keserek giriştikleri silahlı mücadele, harp, cenk, cidal*” şeklinde tanımlanmıştır (Türk Dil Kurumu Yayınları, 1998: 549). Savaş, siyasal varlıkların silahlanması olarak nitelendirilebilir. Yayınlanan “*2941 sayılı Seferberlik ve Savaş Hali Kanununda savaş, Devletin bekasını temin etmek, millî menfaatleri sağlamak ve millî hedefleri elde etmek amacıyla, başta askeri güç olmak üzere Devletin maddî ve manevî tüm güç ve kaynaklarının hiçbir sınırlamaya tabi tutulmadan kullanılmasını gerektiren silahlı mücadeledir*” (Resmî Gazete, 1983: 2) olarak tanımlanmıştır. Savaş kavramı, Carl Von Clausewitz’e göre savaş politikanın başka araçlarla devamı (Causewitz, 1991: 7) olarak tanımlanırken, Cicero savaşı, güçlerin anlaşamadıkları durumlarda zor kullanarak çözülen yöntem olarak açıklamıştır.

Görüldüğü üzere savaş kavramı, ortak paydada buluşulan ve aynı nitelikleri taşıyan bir tanımına sahip olamamıştır. Her bilim dalı gibi her savaş da kendine özgü şartlar içinde sürdüğünden, savaşlar için neden, amaç ve araçlar sürekli olarak değişkenlik taşımaktadır. Fakat savaş kavramı, 1990’dan itibaren değişmeye başlamış ve bu değişime kadar Clausewitz’in ileri sürdüğü ve analizini yaptığı savaş kavramı geçerliliğini korumuştur. 1990’dan itibaren *yeni savaş* kavramı kullanılmaya başlanmış, bu kavram Mary Kaldor ve Herfried Münkler’in çalışmalarıyla yazına kazandırılmıştır. (Eker, 2015: 40).

Savaş kavramı bazı kavramlarla eş değerde kullanılsa da her silahlı hal savaş olarak nitelendirilmemektedir. Savaş olarak nitelendirilen birçok durum aslında savaşın alt kavramlarını oluşturmaktadır. Savaşın alt kavramlarına bakıldığında sefer, harekât, muharebe, çarpışma ve çatışma gibi kavramlar önümüze çıkarken bu kavramlar, savaş kavramının yerine kullanılmaktadır. Bu kavramlar savaşı karşılayan tanımlamalar olmamakla birlikte savaşın alt unsurlarını oluşturmaktadır.

“Sefer: genellikle ülke dışına yapılan askeri harekât, savaşa gitme

Harekât: belli bir amaç gözetilerek bir askerî birliğe yaptırılan manevra, çarpışma, çevirme, kovalama vb. işler

Muharebe: savaşta yapılan çarpışmalardan her biri

Çarpışma: öncülerin veya küçük birliklerin yaptıkları küçük savaşma

Çatışma: savaş maksadıyla düşmana karşı ilerleyen bir birliğin karşı tarafın keşif ve güvenlik kollarıyla arasındaki ilk silahlı vuruşma“ (Türk Dil Kurumu, 1998: 549) şeklinde tanımlanmıştır.

Geleneksel savaş literatüründe savaş türleri için; “*istila savaşları, hanedan savaşları, sömürge savaşları, din savaşları, kurtuluş savaşları, devrim savaşları*” olarak çeşitli savaş türleri bulunmaktadır (Daver, 1992: 183). 21. yüzyılda savaşa yeni devlet dışı aktörlerin ve yeni argümanların dâhil olmasıyla birlikte, yeni savaş tanımları ve bu yeni kavramlara bağlı olarak farklı savaş türleri ortaya çıkmıştır. Böylece psikolojik savaş, haklı savaş, soğuk savaş, teknoloji savaşları, bilim savaşları, dijital savaşlar, siber savaşlar, medya savaşları ve ekonomi savaşları gibi birçok savaş türü modern savaş türlerinde yerini almıştır.

Savaşın güçlerin çıkar çatışmasının bir ürünü olan savaşın, teknolojinin gelişmesiyle araçları değişmiş ve savaş farklı bağlamlar üzerinden yürütülebilir hale gelmiştir (Güdek, 2017: 91). Bu nedenle savaş kavramı için devletlerin karşılıklı şiddet uygulamaları tanımı yetersiz kalmıştır. Geleneksel savaşlar sivillerin bulunduğu alanların dışında, savaş için uygun görülen mevziilerde, genelde bir taraf pes edinceye kadar süren ve birebir/fiziksel gerçekleşen vuruşma/çarpışma eylemleriyle ifade edilmektedir. (Eker, 2015: 38). Fakat bu geleneksel savaş tanımının temeli sayılan Clausewitzci yaklaşıma eleştirel olarak yeni savaşlar kavramının inşası ile birlikte; birçok yeni savaş argümanı da ortaya çıkmıştır.

Savaşlardaki argümanlar ve devlet dışı aktörler değişerek artarken savaş silahları da değişmeye başlamıştır. Ambargo, iletişimin tek taraflı askıya alınması, anlaşmaların feshedilmesi, kültür erozyonu yaratma çabası, dinsel ve etnik söylemlerin kışkırtıcı olması, psikolojik yönlendirmeler, sosyal medya araçlarının algı yaratma amacı ile kullanılması, bilinçli olarak salgın hastalıkların yaygınlaştırılması ya da tedavi edilmemesi yeni savaşların silahı olmuştur. Ekonominin etkin şekilde kullanımı, siber alanda üstünlük sağlama yarışları da ateşsiz savaş silahları olarak yerini almıştır.

Savaş, devletin amacına ulaşma sürecinin bir eylemi olduğu için hedeflenenler ışığında bir araçtır. Savaş politik bir eylem olmaktan çok politik amaçların yerine getirilmesinde bir çözüm süreci olarak görülmüştür. Fakat savaş günümüzde çoğunlukla, gelişmiş ülkeler açısından beklenen sonucu elde etmede etkin bir araç olmaktan çıkmıştır, denilebilir (Baharçipek, 2000: 275). Üretilen silahların coğrafi yıkımları ve kalıcı hasarları nedeniyle savaş daha az tercih edilen bir araç olmaya başlamıştır. Ülkelerin başta ekonomi olmak üzere birçok alanda birbirlerine bağımlılıklarının artmış olması da her türlü ateşli silahın veya nükleer silahların kullanıldığı savaş türü, daha az tercih edilmeye başlanmıştır.

Geleneksel savaşlarda; topyekûn ortadan kaldırma, toprak kazanma, mevcut sınırları savunma, yeraltı kaynaklarına ulaşma, etnik ve dini tahrikler, dış pazarda etkin hale gelmek, stratejik bölgelerde üstünlük sağlama, kültür empoze etme (asimile etme) ve devletin tüzel kişiliğine fayda sağlayan her çıkar savaş sebebi olmuştur. Değişen savaş tanımıyla ekonomik bağımlılığı azaltma, refah düzeyini yükseltme, en az maliyetle doğal enerji kaynaklarını koruma gibi sebepler de savaşların amaçlarından olmaya başlamıştır.

Türü geleneksel olan savaşta en az iki taraf olmalı ve bu tarafların çıkar çatışmaları bulunmalıdır. Tarafların devlet kişiliğini karşılaması gerekmektedir. Fiziksel bir şiddet içermelidir. Savaş, kendisini oluşturan çarpışma, çatışma ve muharebe gibi alt unsurların sürekliliğin sağlanmasıyla sürdürülmelidir. Düzenli askerî birliklerle silahlı çatışma gerektirir. 1907 Lahey Sözleşmesine göre savaş ilanının en az bir taraftan yana ilan edilmesi gerekmektedir. Bu tür savaşlar genellikle sivillere ulaşmayan bölgelerde yapılmaktadır.

Yeni savaşlar düzeninde devlet dışı aktörlerin artmasıyla birlikte savaşan tarafların yalnızca devletler olması anlayışı azalmaya başlamıştır. Şiddet yalnızca fiziksel olmamakla birlikte yeni savaşlarda her türlü şiddet uygulaması mevcuttur. Psikolojik, siber, ekonomik ve her türlü tahrik şiddet olarak kullanılır olup hukuki çerçeveye girmeksizin savaşlar devam ettirilebilmektedir. Bu tür savaşların odağı düzenli askeri birliklerin çarpışma noktasından sivillere kaymıştır. Odak noktası siviller olan bu savaşlar modern savaşlar olarak adlandırılmaya başlamıştır (Daver, 1992: 182).

3. TÜRKİYE'DE SEFERBERLİK UYGULAMALARI

Cumhuriyet döneminin ilk sıkıyönetim yasası 22 Mayıs 1940 tarihinde Kanuni Esasi'ye dayanılarak çıkarılan 3832 sayılı Örfi İdare Kanunu olmuştur. Çok partili hayata geçişten sonra Türkiye'de seferberlik uygulamalarında köklü değişiklikler yaşanmıştır. Çok partili hayata geçişten 1990'a kadar Türkiye'de sıkıyönetimler aşağıdaki kanunlara dayanılarak yürütülmüştür:

“13837 sayılı ve 15.05.1971 tarihli Sıkıyönetim Kanunu,

2766 sayılı ve 30.12.1982 tarihli 13.5.1971 Tarihli ve 1402 Sayılı Sıkıyönetim Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun,

1983 sayılı ve 25.10.1983 tarihli Olağanüstü Hal Kanunu,

2941 sayılı ve 4.11.1983 tarihli Seferberlik ve Savaş Hali Kanunu,

1402 Sayılı Sıkıyönetim Kanununa Bir Ek Madde İlave Edilmesi Hakkında 3423 sayılı ve 31.3.1988 tarihli Kanun,

3432 sayılı 27.10.1988 Olağanüstü Hal Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun“

1990 yılına gelindiğinde; TBMM, Cumhurbaşkanlığı, Milli Savunma Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Ulaştırma Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı gibi devlet kurumları sahip oldukları alt birimlerle seferberlik hali uygulamalarının icraat merkezlerini oluşturmuştur.

1990'da yürürlüğe giren Seferberlik ve Savaş Hali Tüzüğü de Türkiye'nin seferberlik uygulama esaslarını belirtmektedir (Seferberlik ve Savaş Hali Tüzüğü, 1990). Bu tüzük 2941 sayılı Seferberlik ve Savaş Hali Kanunu'na dayanmaktadır. Dolayısıyla bu tüzük incelemesi altında yazılan tüm bilgiler için 2941 sayılı kanun baz alınmıştır.

“Bu Tüzük, seferberlik ve savaş hallerinde Devletin bütün güç ve kaynaklarının barış durumundan seferberlik ve savaş durumuna en çabuk ve etkin biçimde geçmesini sağlayacak hazırlıkların barıştan itibaren yapılması usul ve esaslarını, gerginlik ve buhran dönemlerinde alınacak tedbirleri, seferberliğin ilanının duyurulması, görevli teşkilatı, kamu idare, kurum ve kuruluşlarıyla özel kurum ve kuruluşların ve buralarda görevli personelin, yurttaşların yetki, görev, sorumluluk ve yükümlülükleriyle bunların kullanılması, yapılması ve uygulanması hususlarını kapsar“ (Seferberlik ve Savaş Hali Tüzüğü, 1990).

Seferberlik uygulamaları tatbikat biçiminde, her an seferberlik durumu için hazır halde tutulmaktadır. Barış zamanı yapılan hazırlıklar savaş hali/seferberlik hali için süreklilik halindedir. Bu durum hazır bulunuşluğu göstermektedir. 90/500 sayılı tüzükte geçen amirler ve memurlar esasların uygulamaya geçmesi ve Sefer Görev Emri uygulamasını aktif edecek kişiler olarak belirlenmiştir. Seferberlik ve Savaş Hali Tüzüğü, Türkiye Cumhuriyeti'nde seferberlik uygulamalarında esas alınan yönetmelik niteliğini tanımaktadır. Bu tüzüğe göre önce ihtiyaçlar saptaması yapılmaktadır. İhtiyaçlar doğrultusunda bakanlıkların tümü tüzüğün uygun gördüğü işleyiş sürecini başlatmakla yükümlüdürler.

Tablo 1: 2935 Sayılı Kanuna Ek ve Değişiklik Getiren Mevzuatın Yürürlüğe Giriş Tarihini Gösterir Liste (Hukuk ve Mevzuat Genel Müdürlüğü)

<i>Değiştiren Kanunun/ KHK'nin Numarası</i>	<i>2935 sayılı Kanunun değişen veya iptal edilen maddeleri</i>	<i>Yürürlüğe Giriş Tarihi</i>
<i>KHK/201</i>	–	<i>9/8/1984</i>
<i>3076</i>	–	<i>21/11/1984</i>
<i>KHK/259</i>	–	<i>14/8/1986</i>
<i>3310</i>	–	<i>10/9/1986</i>
<i>3432</i>	–	<i>27/4/1988</i>
<i>KHK/413</i>	–	<i>10/4/1990</i>
<i>KHK/421</i>	–	<i>13/4/1990</i>
<i>KHK/424</i>	–	<i>10/5/1990</i>
<i>KHK/425</i>	–	<i>10/5/1990</i>
<i>KHK/427</i>	–	<i>15/6/1990</i>
<i>3842</i>	–	<i>1/12/1992</i>
<i>5668</i>	<i>Ek Madde 2 ve 3</i>	<i>1/1/2008</i>

Tablo 2: Seferberlik, Savaş ve TSK Personel Yönetmeliğindeki Değişiklikler (Resmi Gazete Arşivi)

Resmi Gazete Başlığı	Karar No	Tarihi	Sayısı
Seferberlik ve Savaş Halinde Uygulanacak İnsan Gücü Planlaması Esasları Hakkında Yönetmelik	–	29.07.2008	26951
Seferberlik ve Savaş Hali Tüzüğünde Değişiklik Yapılmasına Dair Tüzük	2007/12105	02.06.2007	26540
Seferberlik ve Savaş Hali Tüzüğünde Değişiklik Yapılmasına Dair Tüzük	2006/10691	04.08.2006	26249
Türk Silahlı Kuvvetlerinin Personel Seferberliği Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	2005/9497	30.10.2005	25981

Seferberlik ve Savaş Hali Tüzüğünde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Tüzük	2001/3283	13.12.2001	24612
Seferberlik ve Savaş Halinde Uygulanacak İnsan Gücü Planlaması Esasları Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	–	07.12.2001	24606
Seferberlik ve Savaş Hali Tüzüğünde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Tüzük	2000/369	05.05.2000	24040
Seferberlik ve Savaş Hali Kanununun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	4542	04.03.2000	23983
Seferberlik ve Savaş Halinde Uygulanacak İnsan Gücü Planlaması Esasları Hakkında Yönetmelik	–	09.07.1999	23750
Seferberlik ve Savaş Haline İlişkin Harp Sanayii Faaliyetinin Yürütülmesi Hakkında Yönetmelik	96/9012	30.01.1997	22893
Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Seferberliği Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmelik	95/6896	04.07.1995	22333
Seferberlik ve Savaş Hali Tüzüğünde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Tüzük	95/6589	28.03.1995	22241
Seferberlik ve Savaş Haline İlişkin Harp Sanayii Faaliyetinin Yürütülmesi Hakkında Kanun	4083	08.03.1995	22221
Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Seferberliği Yönetmeliği	91/2513	05.01.1992	21102
Seferberlik ve Savaş Hali Tüzüğünde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Tüzük	91/2028	03.08.1991	20949
Seferberlik ve Savaş Hali Tüzüğü'nün Yürürlüğe Konulmasına Dair Tüzük	90/500	16.07.1990	20576

3.1. Personel Seferberliği

Personel seferberliği, Muvazzaf ve dışında kalan her personelin Sefer Görev Emrine tabii olarak göreve başlatılmasıdır. Sefer Görev Emri TSK'nın her türlü ihtiyacını karşılamak üzere başlatılan çalışmaların genel uygulamasıdır. Personel Seferberliğinin temel görevi en kısa sürede seferberlik uygulama esaslarını uygulamaya başlamaktır.

Birlik ve kurumların personel ihtiyaçlarının karşılanması, subay ve astsubay dağıtımının yapılması, erbaş ve er dağıtımının yapılmasının ardından sefer görev emri verilerek seferberliğin askeri kanadındaki personel tedariki başlatılmaktadır.

“Seferberlik ve savaş halinde Silahlı Kuvvetlerin ve halkın ihtiyacını karşılamak üzere, çalışmalarının aksatılmadan sürdürülmesi gereken kamu ve özel kurum ve kuruluşlardan, silahaltına alınacak personelle bu kurum ve kuruluşlarda savaşta meydana gelebilecek olan tahmini personel zayıyatının saptanması ve ihtiyacın hangi kaynaklardan öncelik sırasına göre ne suretle karşılanacağı ve uygulamanın nasıl yapılacağına ilişkin insan gücü planlamasının esasları Milli Savunma Bakanlığının görüşü alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca çıkarılacak bir yönetmelikle düzenlenir“ (Seferberlik ve Savaş Hali, 1990: Md.65).

“Seferberlik ve savaş hallerinde birlik ve kurumlarda ihtiyaç duyulacak sivil personel miktarları kuvvet komutanlıkları, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı tarafından saptanarak her yıl Milli Savunma Bakanlığına bildirilir. Milli Savunma Bakanlığı bu ihtiyaçları birleştirerek Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bildirir, ihtiyaçlar; Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca yapılacak insan gücü planlamasına göre, bu yolla giderilmediği takdirde milli müdafaa mükellefiyeti yoluyla karşılanır“ (Seferberlik ve Savaş Hali, 1990: Md.66).

“Personel seferberlik faaliyetleri aşağıdaki hususları kapsar:

A) Seferberlik duyurusunda Türk Silahlı Kuvvetlerinin tamamının veya bir kısmının, seferi teşkilat ve kadro seviyesine çıkarılması,

B) Seferberlik ve savaş hali süresince oluşacak personel zayıyatını karşılamak üzere, bütünleme personelinin sağlanması,

C) Gerekli görülen birlik ve kurumların tamamının veya bir kısmının, özel nitelikli personel ihtiyaçlarının karşılanması,

D) Yedek personelin silahaltına alınma usullerinin denemesi ve yedek personelin eğitimlerinin tazelenmesi ve geliştirilmesi” (Seferberlik ve Savaş Hali, 1990: Md.67).

“Subay ve astsubaylar için hazırlanan sefer görev emirleri, birlik, kurum ve askerlik şubelerine gönderilir. Birlik komutanlıkları, kurum amirlikleri veya askerlik şube başkanlıklarınca sefer görev emirleri yükümlüye, ilgili mevzuata göre tebliğ edilir ve bir kopyası kendisine verilir” (Seferberlik ve Savaş Hali, 1990: Md.77).

TSK’nın taleplerinin yerine getirilmesi, seferberlik planının tüzükte geçen ilke ve esaslara uygun yapılandırılması, subay ve astsubay kaynağının saptanması, erbaş ve er kaynağının saptanması faaliyetlerinin çerçevesi adı geçen tüzükte belirtilmiştir.

“Personel seferberliğinin ilke ve esasları şunlardır:

A) Personel seferberlik planları, Silahlı Kuvvetlerin en kısa sürede sefer durumuna getirilmesi amacını güder ve sistemin kapsadığı her faaliyet gereklilik, sadelik ve sürat ilkelerine dayanır.

B) Personel seferberliğinin tazeleme eğitimine ihtiyaç göstermeyen yedek personelle tamamlanması suretiyle, birliklere, seferberliğin ilk günü muharebe gücünün kazandırılması esastır.

Yedek personele sefer görev emirlerinin verilme esas ve usulleri Genelkurmay Başkanlığınca saptanır ve Yönergede açıklanır.

C) Türk Silahlı Kuvvetleri ihtiyaçlarının saptanmasında, birlik ve kurumlar bir kademedede seferi kadro seviyesine çıkarılır.

D) Birlik ve kurumların seferberlik hazırlıkları, kısmi seferberlik veya özel çağrı durumlarında da uygulanabilecek genel seferberlik ihtiyaçlarını karşılayacak biçimde yapılır.

E) (Değişik: 18/7/1991 - 91/2028 K.) Personel ihtiyaçları birliğine tertip esasına veya bölgeden seferberlik usulüne göre karşılanır. Bölge kaynağının yetersizliği halinde ihtiyaçlar diğer bölgelerden de karşılanabilir. Bu usullerin, kurulu veya seferde kurulacak birliklerde uygulama esasları Yönergeyle belirlenir.

F) Askerlik şubelerinin kaynağını, o bölgedeki nüfusa kayıtlı askerlik çağı içindeki personel oluşturur.

İkametgahını değiştirenlerin kayıtları, nüfus idarelerince geciktirilmeksizin yükümlünün kayıtlı olduğu askerlik şubesi başkanlığına bildirilir. Bunlar yeni ikametgahlarındaki askerlik şubesi kaynağına alınır.

G) (Değişik: 11/5/2007 – 2007/12105 K.) Yedek personele muvazafılık döneminde yetiştirildiği sınıf ve branşlarıyla ilgili niteliklerine uygun sefer görevi verilmesi göz önünde bulundurulur. İhtiyaç duyulduğunda yedek personele sivil hayattaki mesleklerine ve/veya tahsillerine göre de sefer görevi verilebilir. Bununla ilgili esas ve usuller Yönergede belirlenir.

H) (Değişik: 18/7/1991 - 91/2028 K.) Personel ihtiyacını daha genç doğumularla karşılamak için barış döneminden itibaren her askerlik dairesi bölgesinden silah altına alınan personelin sınıflandırılması, seferde desteklenecek birlik ve kurum ihtiyaçlarını karşılayacak miktarlar dikkate alınarak yapılır“ (Seferberlik ve Savaş Hali, 1990: Md.68).

2008 yılında Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından olağanüstü hallerde uygulanacak yönetmelikte insan gücünden hangi şartlar altında ve nasıl faydalanacağına dair hususlar da yer almaktadır. “*Bu Yönetmelik, 24/5/1990 tarihli ve 90/500 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla yürürlüğe giren Seferberlik ve Savaş Hali Tüzüğü’nün 65 inci maddesine dayanılarak hazırlanmıştır*” (Çalışma ve Sosyal Güvenlik, 2008: Md.3).

Bu yönetmelik Milli Savunma Bakanlığı hariç tüm bakanlıkları kapsamaktadır (Çalışma ve Sosyal Güvenlik, 2008: Md.4). Bakanlıklarda bulunan görevlilerden bir komisyon oluşturulur.

“Seferberlik ve savaş hallerinde, Türk Silahlı Kuvvetleri ile halkın ihtiyaçlarını karşılayacak kurum ve kuruluşları tespit edecek Komisyon; Bakan veya görevlendireceği bir temsilcinin başkanlığında, Milli Savunma Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Ulaştırma Bakanlığı, Tarım ve Köy işleri Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği ile gerektiğinde diğer bakanlıklar, kurum ve kuruluşlar ve meslek kuruluşlarının belirlediği görevlilerin katılımı ile oluşturulur“ (Çalışma ve Sosyal Güvenlik, 2008: Md.6).

“Komisyonun görevleri şunlardır:

a) Türk Silahlı Kuvvetleri ve halkın ihtiyaçlarını karşılayacak kurum ve kuruluşların hangi alanlarda/sektörlerde faaliyet gösterecek kurum ve kuruluşlar olacağını tespit etmek,

b) Türk Silahlı Kuvvetleri ve halkın ihtiyaçlarını karşılamak üzere görevlendirilecek kurum ve kuruluşların nihai tespitini yapmak,

c) İhtiyaç sahibi kurum ve kuruluşlara ait gerekli güncelleştirmeleri yapmak” (Çalışma ve Sosyal Güvenlik, 2008: Md.7).

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, insan gücünün seferberlik kullanımını İŞKUR ile koordine etmektedir. Bu koordine hareketleri Türk Silahlı Kuvvetleri’nin ihtiyaç duyduğu her türlü insan gücünü belirlemektir. İnsan gücü seferberliğinin hazır halde bulunması, savaş haline en hızlı geçiş hedefinin göstergesidir. Yürütülen çalışmaların tüm hazırlık aşaması barış zamanlarında gerçekleştirilir.

3.2. Lojistik Seferberliği

“Lojistik tedarik zinciri boyunca bütün malzemelerin hareketinden sorumlu olan fonksiyondur” (Başkol, 2016: 49). Lojistik, ihtiyaç duyulan her şeyin ihtiyaç duyulan zamanda ve yerde temin edilmesi olarak da tanımlanabilir. Askeri alanda lojistik, savaş sırasında askere temin edilmesi gereken her türlü yiyecek, içecek, giyecek, sağlık ve haberleşme hizmetlerini sağlayan birim olmuştur. Askeralma Genel Müdürlüğü lojistik seferberlik faaliyetlerini araç seferberliği ve tatbikatlar olarak sınıflandırmıştır.

“Araç Seferberliği: Kara Nakil Araçları, Deniz Nakil Araçları, Hava Nakil Araçları, İş Makinası Seferberliği, Özel Nakliyat Firma Seferberliği, Özel İnşaat Firma Seferberliği, Mal ve Hizmet Seferberliği, Harp Sanayi Faaliyetleridir. Tatbikatlar ise Personel Seferberlik ve Lojistik Seferberlik Tatbikatları” olarak belirlenmiştir.

Seferberlik hali uygulamaları 90/500 sayılı Seferberlik ve Savaş Hali Tüzüğü esas alınarak gerçekleştirilmektedir. “*Türk Silahlı Kuvvetlerinden araç seferber olma hazırlıkları Milli Savunma Bakanlığı tarafından araç ihtiyaçlarının ve kaynakların saptanması, ihtiyaçları karşılayacak tertibin*

yapılması, araçların getirilmesi, teslim alınması ve sevki suretiyle yürütülür“ (Seferberlik ve Savaş Hali Tüzüğü, 1990: Md.46).

“2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununa tabi olan araçlardan arazi vitesi olmayan otomobiller, zirai traktörler ve motorlu bisikletler dışındaki araçların kayıtları, trafik tescil şube veya bürolarınca kayda alındıktan sonra araca ait bilgiler, Emniyet Genel Müdürlüğü kanalıyla, manyetik ortamda, her ayın ilk haftasında, toplu olarak Milli Savunma Bakanlığına gönderilir. Milli Savunma Bakanlığınca, Silâhlı Kuvvetler ihtiyacına elverişli olanlara sefer görev emri düzenlenir. Sefer görevi verilmeyen araçlardan gerekli görülenlere mülki idare amirlerince sivil savunma ve diğer kamu hizmetleri için görev verilebilir” (Seferberlik ve Savaş Hali Tüzüğü, 1990: Md.47).

“Kamu kuruluşlarının envanterinde bulunan araçlar ve iş makineleri bağlı bulunduğu bakanlık aracılığıyla Milli Savunma Bakanlığına bildirilir. Değişiklikler de her yıl bildirilerek bilgilerin güncelliği sağlanır. Yabancı uyruklulara ait araçlar, mevcut yasa ve andlaşmalara göre işlem görür” (Seferberlik ve Savaş Hali Tüzüğü, 1990: Md.47).

Tahsis edilecek tüm araçların kaydı tutulur ve seferberlik zamanında bu kayıtlara göre sevk işlemleri başlatılır. Tüzükte geçen;

“Gerçek ve tüzel kişilere ait paletli ve lastik tekerlekli dozerler, grayderler, krenler, skreyperler, yükleyiciler, ekskavatörler, kanal kazıcılar, keçiyağı ve çekilebilir vibrasyonlu motorlu silindirler, asfalt plenti, beton santrali, beton pompası, transmikser, 3 kw den büyük jeneratörler, kompresörler, delici iş makineleri, trafiğe çıkmayan plakasız kamyonlar ve benzeri iş makineleri ve bu sınıfa dâhil taşıt araçları, kule vinçleri ve lastik tekerlekli mobil vinçleri, istifi makineleri ve bunun gibi iş makinelerinin kayıtları, sicil fişlerine uygun olarak il ve ilçelerdeki ticaret odaları, sanayi odaları veya Ticaret ve Sanayi Odalarınınca tutulur” (Seferberlik ve Savaş Hali Tüzüğü, 1990: Md.48). ifadesi kendi içlerinde de sınıflandırılarak kayıtlanır.

“Liman başkanlıklarında kayıtlı bulunan deniz taşıt araçlarının sicil fişleri Denizcilik Müsteşarlığı, Sivil Havacılık Genel Müdürlüğüne tutulan hava taşıt araçlarının sicil fişleri Ulaştırma Bakanlığı tarafından Milli Savunma Bakanlığına gönderilir. Göl, gölet ve nehirlerde çalışan su yolu taşıt araçlarının kaydı, sınırları içinde buldukları belediyelerin veya muhtarlıkların bildirim üzerine il ve ilçe sivil savunma müdürlüklerince tutulur, bunların sicil fişleri valiliklerce Milli Savunma Bakanlığına gönderilir” (Seferberlik ve Savaş Hali Tüzüğü, 1990: Md.49).

Ayrıca araç sayımı yapılması, sayılan araçların ihtiyaçlara göre saptamasının yapılması ve ihtiyaç duyulan araçların sevkleri de kendi içlerinde ilke ve esaslara göre temin edilmektedir.

“Seferberlik ve savaş halinde silahlı altına alınan personele sahip, sürücü veya mürettebatı tarafından sefer görev emriyle getirilen araçların karşılanması, kontrol, bakım, ikmal ve tertip edildikleri yerlere sevk işlemleri ve bunlarla beraber gelen personelin iskân, iye ve sağlık ihtiyaçlarının karşılanması mülki idare amirleri tarafından barıştan itibaren askeri makamlarla işbirliği yapılarak planlanır. Planlarda, kamu ve özel kurum ve kuruluşlara verilecek görevler, milli müdafaa mükellefiyeti uygulaması suretiyle gerçek ve tüzel kişilere ait mal ve hizmetlerden yararlanması hususları yer alır.” (Seferberlik ve Savaş Hali Tüzüğü, 1990: Md.59).

Devlet, seferberlik ilanında yalnızca kendi kurum, kuruluş ve personellerinden yararlanmamaktadır. İhtiyaç duyulduğu takdirde özel kurumlar ve bu kurumların ihtiyaç duyulan araçlarının da teminini sağlamaktadır.

“Özel nakliyat ve inşaat firmalarının, araç, bina, personel ve benzeri olanaklarıyla bunlarda meydana gelecek değişiklikler; inşaat firmaları için Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, nakliyat firmalarından karayolu ve havayolu özel nakliyat firmaları için Ulaştırma Bakanlığı, denizyolu özel nakliyat firmaları için Denizcilik Müsteşarlığınca kaynak saptamaları yapılarak Milli Savunma

Bakanlığına bildirilir. Seferberlik ve savaş hallerinde Silahlı Kuvvetler ihtiyacına elverişli olduğu Milli Savunma Bakanlığınca saptanan firmalarla yetki verilen komutanlıklar arasında barış döneminden itibaren sözleşmeler yapılır. Bu firmalara seferberlik ve savaş hallerinde verilecek görevlerin saptanması ve uygulamanın nasıl olacağı Genelkurmay Başkanlığınca yayımlanan direktifte açıklanır” (Seferberlik ve Savaş Hali Tüzüğü, 1990: Md.60)

Harp Sanayii Faaliyetleri için; *“Seferberlik ve Savaş Haline İlişkin Harp Sanayii Faaliyetlerinin Yürütülmesi Hakkında Yönetmelik” uygulanmaktadır.*

“Bu Yönetmeliğin amacı; Türk Silahlı Kuvvetlerinin seferberlik ve savaş halinde ihtiyaç duyacağı her türlü harp sanayii ürünü olan silah, mühimmat, araç, gereç, teçhizat, malzeme ve yedek parçaları ile bunların kullanılmasına ait hizmetlerin milli sanayinin kaynak ve üretimleriyle karşılanması için gerekli hazırlıkların barıştan itibaren yapılmasına ilişkin esas ve usulleri düzenlemektir.” (Seferberlik ve Savaş Haline İlişkin, 1997: Md.1).

Personel Seferberliği ve Lojistik Seferberliğin yanında Personel Seferberliği Tatbikatları da seferberlik uygulama esasları içinde yer almaktadır. Personel Seferberliği Tatbikatlarının yapılma amacı savaş halinde ortaya çıkabilecek aksaklıkların önceden tespit edilmesi ve savaş hali öncesinde mevcut sorunların giderilmesidir. Örneğin;

“Araç Seferberlik Tatbikatları

Araç seferberliği hazırlıklarının barış döneminde denenmesi ve uygulamada ortaya çıkabilecek aksaklık ve eksikliklerin saptanarak giderilmesini sağlamak amacıyla, personel seferber olma hazırlıklarıyla uyumlu olarak;

A) Yedek parça ve aletleriyle gerekli görüldüğünde sürücüleriyle birlikte binek ve nakil hizmeti için orduya yarayan motorlu ve motorsuz her tür kara taşıt araçları,

B) Bütün hizmetlileri ve mürettebatıyla birlikte deniz, göl, nehir ve kanallarda kullanılan gemiler ve her türlü çekme taşıt araçları,

C) Mürettebatı, hizmetlileri ve bütün malzemesiyle birlikte hava taşıt araçları,

D) Seferberlik ve savaş hallerinde, bütünüyle Türk Silahlı Kuvvetleri emrine alınacak inşaat ve nakliyat firmaları

Genelkurmay Başkanlığının isteği üzerine Bakanlar Kurulu kararıyla, her defasında en çok 10 günü geçmemek üzere tatbikata çağrılabilir.” (Seferberlik ve Savaş Hali Tüzüğü, 1990: Md.95).

Personel Seferberliği Tatbikatlarının barış halinden savaş haline en hızlı süreçte geçişi sağlamaktadır. Personel Seferberliği Tatbikatlarının uygulanmasına Bakanlar Kurulu karar vermektedir (Seferberlik ve Savaş Hali Tüzüğü, 1990: Md.93).

Bu seferberlik türleri Türk Silahlı Kuvvetleri'nin her türlü ihtiyacının karşılanmasına yöneliktir. Fakat seferberlik yalnızca askeri alanla sınırlı kalmamıştır. Teknolojik gelişmeler ve değişen toplum yapısı, halkların fikirlerine verilen değerlerin artması seferberliğin farklı alanlarda da gerçekleştirilmesine sebebiyet vermiştir.

4.DEĞİŞEN SAVAŞ ARGÜMANLARI VE SEFERBERLİK UYGULAMALARI

20. yüzyıldan itibaren teknolojideki gelişmeler savaşların karakterini değiştirmiş ve bu gelişmeler sürekli savaş halini etkin kılmıştır. Sürekli savaş hali beraberinde her an riske karşı seferberliğe hazır olma durumunu getirmiştir. 21. yüzyılın gerçeği olarak da savaşlar yalnızca silahlı mücadele olmaktan çıkmıştır. Ateşli silahlar gerçeği topyekûn ortadan kalkmamakla birlikte, birçok yeni savaş aracı küresel

boyutta kullanıma başlanmıştır. Bu doğrultuda savaş hali için alınan tedbirler de yalnızca askeri alanda olmaktan çıkmıştır.

4.1. Kamuoyu Seferberliği

Kamuoyu kavramı, Latince “publicus” - “opinion” kelimelerinden üretilmiş, Batı kökenli dillere yerleşmiş ve İngilizce “public opinion” olarak ifade edilmiş, dilimizde ilk zamanlarda “efkar-ı umumiye”, “halk efkari”, “amme efkari” kavramlarıyla karşılanmıştır. Kamu kavramı bir ülkenin halkının tümü anlamında kullanılmaktadır. Kamuoyu kavramında yer alan “oy” sözcüğü ise, kanaat anlamına gelmektedir (Dinçkol, 2006: 50). Kamuoyu bir durum, sorun üzerine halkın genel düşüncesini ifade etmektedir.

Toplumsal ilişkilerin gelişiminden etkilenen kavramlar sürekli değişkenlik göstermektedir. Değişkenlik gösteren kavramlardan biri olan kamuoyu kavramı da tarihsel süreçte önemli tanım değişiklikleri yaşamıştır. Kamu kavramı Antik Yunan ve Roma medeniyetlerinde sadece özgür yurttaşları, dolayısıyla tek bir sınıfı karşılamıştır (Öz, 2003: 14). Bu durum Ortaçağ’da da soylular için geçerli olmuştur.

Kamuoyunun yapısı ve siyasal işlevi olarak, günümüzde batılı çağdaş toplum veya kitle toplumu olarak tanımlanan toplum biçiminin temel özellikleri, 1848 Devrim Hareketlerinin sonrasında gerçekleşmeye başlamıştır (Öz, 2003: 14). 19. yüzyıl ile birlikte kamuoyunun anlamı ve alanı genişleme sahası için olanak bulmuş ve bazı kriterlere sahip olmaya başlamıştır. “*Kamuoyu ile ilgili aranan unsurlar ise; siyasal karar alma durumunda olanları etkileme amacının yanı sıra, belli bir zaman dilimi içinde belirli bir kamusal soruna ilişkin olmak ve kesin ya da değişmez olmamaktır*” (Dinçkol, 2006: 50). Bu durum kamuoyunun devletlerin çıkarlarına göre kamuoyunu şekillendiğinin göstergesidir.

21. yüzyılın kamu, kamuoyu anlayışı Ortaçağ’ın sonlarından itibaren şekillenirken, Ortaçağ boyunca kamu kavramı anlamsal değişikliğe uğramaya başlamıştır. Bu değişim soylulardan devlet dairelerinin ifade edilmesi değişkenliği olmuştur. Kamu, zaman içerisinde yalnızca ekonomik gücün ifadesinden çıkmış siyasal alanın işleyiş biçimine bürünmeye başlamıştır. Aydınlanma döneminde kapitalizmin gelişmesi kamuoyu kavramının değişim geçirmesine neden olmuştur. Devletlerin sömürgeci yaklaşımları, halklar nazarında haklılık ispatlama arayışlarını başlatmış ve kamuoyu kitlesel olarak önem kazanmıştır.

“*Bir düşüncenin kamuoyu sayılmasının nedeni, sadece kamu arasında yayılmış olması değil, kamuya ait nesnelere ilgili olmasıdır*” (Sartori, 2014: 40). Bu doğrultuda kamuoyu oluşturma devlet tarafından, halkta devletle ilgili meseleler konusunda birlik yaratma çalışmalarıdır. Bu çalışmalar devleti ilgilendiren, etkileyen her türlü alanda faaliyet gösterebilir. 21. yüzyılın gerçeğinde kamuoyunun gücü yasa ya da anayasaların değişmesine bile yol açacak kadar önemli bir aktör haline gelmiştir (Yüksel, 2007: 573).

Devletler, halklar nazarındaki kamusal alandaki görüşlerini yönlendirme, değiştirme, iktidarların oluşturmaya çalıştığı destekler, istenilen konunun halk gündemini kapsamı ve tüm bunların devlet eliyle belirlenmesi kamuoyunu oluşturmaktır. Devletler, oluşturmaya çalıştıkları kamuoyunun etkilerini görmek üzere kamuoyu araştırmaları yapmaya başlamıştır. “*Kamuoyu araştırmaları toplumsal, ekonomik ve politik konularda medya, ticari ve siyasi kuruluşlarca ya da bu amaçla işlev gören kuruluşlarca yapılabilmektedir*” (Aydın, 2018: 430). Fakat kamuoyu araştırmaları yalnızca devlet eliyle yürütülmemiştir. Kamuoyunun geniş kitlelere ulaşabilme ve kitleleri yönlendirebilme gücünü keşfeden her ihtisas alanı kendi sahasına özgü kamuoyu araştırması yapma olanağını kullanmaya başlamıştır.

Devletler nazarında “*halkın katılımını benimseyen demokratik sistemlerde halkın kanaatlerinin bilinmesi kamuoyu araştırmaları aracılığıyla*” sağlanır (Aydın, 2018: 429). “*Siyasal sistemlerin farklılığı, kamuoyunun derecesinin ve etki alanının farklılaşmasına neden olur*” (Dinçkol, 2006: 57) . “*Siyasal sistem, yönetici- yönetilen ilişkisini, etkileşmesini düzenleyerek kamuoyunun oluşumunu, yapısını ve niteliğini de belirler*” (Dinçkol, 2006: 57). İlk piyasa analizleri 1879’da W. W. Ayer ve Son

tarafından yapılmıştır. İlk kamuoyu araştırmalarının 19. yüzyılda gazeteler tarafından organize edildiği görülmektedir (Güz, 2005: 12). Temsili örnekleme dayalı ilk kamuoyu araştırmalarının ise Amerika Birleşik Devletleri'nde 1936 başkanlık seçimlerinden önce George Gallup tarafından yapılmıştır (Güz, 2005: 15).

Kamuoyu yerel olarak oluşturulmaya başlanmış ve tarihsel süreç içinde küresel kamuoyu oluşturma şekline bürünmüştür. Kamuoyunun küreselleşmesi dünya devletlerinin sıcak savaş dönemlerinin en yoğun zamanlarını yaşarken haklı savaş kavramıyla birlikte yaygınlaşmıştır. Teknoloji ile birlikte küçülen dünyada iletişim kolaylığı bireyleri, toplumları etkileme kolaylığını da beraberinde getirmiştir.

Uluslararası sistemde yaşanan en ufak çatışma, siyasal anlaşmazlık ve savaş hali ihtimali küresel yankı yaratmakta ve ikili anlaşmazlık olmaktan saniyeler içerisinde çıkmaktadır. Küresel anlamda kullanımının yanı sıra, devletler savaş ilanı öncesinden itibaren kamuoyu oluşturmaya başlamaktadırlar. Öncelik halkın savaşa olan bakışını, haklılık açısından halkın desteği gibi her türlü iletişim aracıyla nabız yoklamaya başlamaktadır. Röportajlar, basın toplantıları, sosyal medyada yapılan kurumsal nitelikli açıklamaların geri dönüşlerini beklemektedirler.

Anayasanın 31. Maddesinde yapılan değişiklikle birlikte *“Kanun, millî güvenlik, kamu düzeni, genel ahlâk ve sağlığın korunması sebepleri dışında, halkın bu araçlarla haber almasını, düşünce ve kanaatlere ulaşmasını ve kamuoyunun serbestçe oluşmasını engelleyici kayıtlar koyamaz”* ifadesi kullanılmıştır. Bu hukuksal dayanağın sağladığı esneklik kamuoyunun savaş argümanı olarak kullanılmasını sağlamış ve seferberlik kavramına yeni bir bakış açısı getirmiştir.

6112 sayılı Radyo ve Televizyonlarının Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'da olağanüstü hallerin yayın ilkeleri yer almaktadır. Bu kanunda geçen *“Savaşlar, terör amaçlı saldırılar, doğal afetler ve benzeri olağanüstü durumların ortaya çıkardığı kriz zamanlarında da ifade ve haber alma özgürlüğü esas olup, yayın hizmetleri önceden denetlenemez ve yargı kararları saklı kalmak kaydıyla durdurulamaz.”* (Radyo ve Televizyonlarının Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun, 2011) ifadesi olağan dışı hallerde bile bilgi edinme ve fikir beyan etmenin engellenemeyeceğini belirtmiştir. Fakat aynı kanun maddesindeki *“Ancak, millî güvenliğin açıkça gerekli kıldığı hâllerde yahut kamu düzeninin ciddi şekilde bozulmasının kuvvetle muhtemel olduğu durumlarda, Cumhurbaşkanı veya görevlendireceği Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakan geçici yayın yasağı getirebilir.”* (Radyo ve Televizyonlarının Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun, 2011). ifadesi devletin bekasını tehdit edici herhangi bir unsurda devletin inisiyatif kullanabileceği belirtilmiştir.

“Bu madde ile 9/6/2004 tarihli ve 5187 sayılı Basın Kanunu uyarınca getirilen yayın yasağı ve kısıtlamalarına aykırı olarak yayın yapılması hâlinde, Üst Kurul tarafından medya hizmet sağlayıcı kuruluşun programlarının yayını bir gün durdurulur ve bu halde 32 nci maddenin dördüncü fıkrası uygulanır. Bir yıl içinde; aykırılığın tekrarı halinde medya hizmet sağlayıcı kuruluşun yayınlarının beş güne kadar, ikinci kez tekrar edilmesi halinde onbeş güne kadar durdurulmasına, üçüncü kez tekrar edilmesi halinde ise yayın lisansının iptaline karar verilir” (Radyo ve Televizyonlarının Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun, 2011).

4.2. Kitle İletişim Araçlarının Seferberliği

“İletişim, günlük hayatta, insanların, grupların, toplumların ve diğer canlı topluluklarının kendi aralarındaki ilişkilerinde, bilgiyi üretme, paylaşma, anlamlandırma ve geliştirme sürecinde kullandıkları bir vasıta” (Gedik, 2008: 23). İletişim, “Communication” kavramı, Latince “communis” kavramından gelmektedir (Bolat, 2017: 4).

Sanayi Devrimi ile birlikte başlayan süreçte iletişim araçlarının toplumsal zeminde gördüğü kabul artmış, beraberinde alandaki sektörleşmeyi de hızlandırmıştır (Güz, 2005: 1). Sanayi Devrimi kitle toplumu yaratmış ve iletişim kitleler arasında gerçekleşmeye başlamıştır.

Seferberlik ilanı çağın teknolojik faaliyetlerinin olanak verdiği araçlarla yapılmaktadır. 21. Yüzyılda teknoloji olanaklarıyla radyo, televizyon, telefon, afiş ve sosyal medya gibi her türlü iletişim aracı seferberlik ilanını duyurmak için kullanılmaktadır. Devletin halkı seferber etmesi ise, özellikle Sanayi Devrimi’nden itibaren kitle iletişim araçları aracılığıyla gerçekleşmektedir.

“Kitle iletişim araçları;

1. *Haberin, düşüncenin, bilginin, gelişmenin üretilmesi ve dağıtılmasına katkıda bulunurlar,*
2. *Halkı etkiler, insanların katılımına açık olurlar, halkın fikirlerinin var olduğu konulardaki yayınlarında halk karakterini taşırlar,*
3. *Sosyal bir yükümlülüğü ve zorlanması olmaksızın insanları dinleyici veya izleyici olarak farklı görüş ve organizasyonlara gönüllü katılımı sağlarlar“* (Güz, 2005: 11).

Kitle iletişim araçları sayesinde halk seferberlik öncesi, seferberlik anı ve savaş halleri hakkında bilgilendirilir. Devlet kurumları, bu kurumlardaki üst düzey devlet yöneticileri halkı bilgilendirmek amacıyla sosyal ağlarda paylaşımlarda bulunmaktadır. 21. yüzyılın temel kitle iletişim araçlarından olan sosyal medya sayesinde devletler, halk üzerinde psikolojik baskı yaratabilme, mevcut algının değişimi için yönlendirmelerde bulunmakta ve gerektiğinde hasmını itibarsızlaştırma için sosyal ağ saldırılarını teşvik etmektedir. İtibarsızlaştırma hareketlerinin en güçlü silahı propagandalardır. “*Propaganda, bir öğreti, düşünce veya inancı başkalarına tanıtmaya, benimsetmeye veya yayma amacıyla söz, yazı gibi yollarla gerçekleştirilen çalışmadır*“ (Alşan, 2015: 78). 19. yüzyıldan itibaren gelişimi hızlanan kitle iletişim araçları vasıtasıyla propaganda, ateşsiz silah olarak kullanılmaya başlamıştır.

Devletlerin birbirlerini itibarsızlaştırma politikaları algı yönetimleriyle gerçekleşmektedir. İtibarsızlaştırma ise algı yönetimiyle sağlanmaktadır. “*Psikolojik yönlendirme süreci olan, Algı Yönetim kavramı, ilk olarak 1987 ABD Savunma Bakanlığı Askeri Terimler Sözlüğü içerisinde yer almıştır*“ (Çağlar, 2018: 4). “*Kitle iletişim teknolojilerinin bireylere rahatlıkla ulaşabilmesinin yardımıyla hedef alınan toplumun bireylerini etkilemek kolaylaşmıştır*“ (Demirci, 2016: 5). Kitle iletişim araçları halklara ulaşımı kolaylaştırarak, onları savaşa ikna etme kabiliyetini de arttırmıştır. Aynı zamanda kitle iletişim araçları haklı savaş algısını yaratmada devletlerin en önemli araçları haline gelmiştir.

Kitle iletişim araçları sanıldığı aksine yalnızca seferberliğin ilanı için kullanılmamaktadır. İlanı yapılan seferberliğin aktif ve sorunsuz şekilde işlemesi açısından kitle iletişim araçları son derece önem arz etmektedir. Personel Seferberliğinde değinildiği üzere, sivillere de ihtiyaç duyulmaktadır.

Halkın eğiliminin ağır bastığı düşünceler devletler nazarında dikkate alınmaktadır. Bu nedenle halkın fikirlerinin seferberlik ilanı öncesi, savaşın yapılmasına yönelik olumlu olması, savaş halinde halkı seferber etme işini kolaylaştırmaktadır. Devletlerin yaratmaya çalıştığı algının dönüşü olumlu olduğu takdirde topyekün seferberlik mümkün hale gelmektedir.

Son olarak devletler, kitle iletişim araçlarıyla bilgi sağlarken, halkın da bilgilenebilmesine özen göstermektedir. Seferberlik zamanında kitle iletişim araçları ve bu iletişim ağlarını kullanan bireyler, devletle karşılıklı iletişim temasında bulunmaktadır.

SONUÇ

İlkel savaş araçlarından (kemik- taş, metal malzemelerden; bıçak, ok, kılıç, mızrak vb.) modern savaş araçlarının gelişimine kadar geçen yüzyıllar içinde, savaş malzemeleri de değişmiştir. Buna paralel olarak savaş kavramı da bazı temeli ele geçirme olarak kalsa da bazı yönleri, uygulama prensipleri ve materyalleri açısından değişmiştir. Bu çalışmada, “Savaş” kavramının, kesin ve tek tanımlı olmadığı ortaya konularak, bazı temel unsurları belirtilmiştir.

Savaşların gerçekleşmesi, düşmanca niyetlerden önce, devlet ya da devlet dışı aktörlerin çıkarlarının ideallere dönüşmesiyle mümkündür. Tek başına hiçbir sebep savaş nedeni için yeterli olamayacağından, savaşlardaki “ideallerin hedeflerin-katkıların!” yeteri kadar arzulanması savaşı doğurmak için kâfi

olmuştur. Bu nedenle savaş için ilk sebebi ortaya atılan idealler! Çözumsuzlükten beslenen, “Yapay-legal-işlevsel çözüm yolu!” gibi legalize etme çabalarının ardında gizli çıkar hesapları da olabilmektedir. Bu durumda sözde “İdeallerin” bir sınır-kanun tanımazlığı oluşabilmektedir. Bunun yanında, savaşacak tarafların güç dengesinin orantılı olması ve savaşan tarafların tek desteği kendi halkları bile olsa, savaşlarda bir ittifak ihtiyacının olması gerçeği vardır. Bu zorunlu patnerliklerin ana nedeni savaşı açan etkin gücün zayıf olması değil, bütün dünyaya savaş açıp tek başına galip gelecek bir devletin henüz tam anlamı ile mevcut olmamasıdır. İki ya da çok kutupluluk, devletlerin ticari ya da siyasi partnerlikleri hep bu muhtemel savaş senaryolarının da hesap edildiği bir düzlem ile değerlendirmeye alınmaktadır. Bu kıstaslar savaşlarda genel olarak görülen temel taşları oluşturmaktadır.

Savaş kavramı her dönemin elverdiği teknolojiyle anılmaya başlamıştır. Bunun nedeni ise, teknolojinin geliştirdiği silahların savaşların seyrini etkilediği ve kesin, keskin sonuçlar elde edilecek boyutlara ulaşması olmuştur. İlkel savaş aletlerinden (yay, ok, mızrak, kılıç), modern savaş aletlerine kadar olan süreç bu kanıyı desteklemektedir. Örneğin II. Dünya Savaşı’nda Amerika’nın Pearl Harbor Baskınına karşılık Japonya’ya nükleer silahla karşılık vermesi iki devlet arasındaki çıkar çatışmasını keskin bir şekilde bitirmiştir.

Teknolojinin gelişimi yalnızca savaş aletleriyle sınırlı kalmamıştır. Yeni teknoloji, devletlerin casusluk faaliyetlerini bireylerden sanal ortama kaydırmıştır. Kullanılan sosyal medya uygulamaları, mail yazışmaları, telefonları dinleme, devletlerin şifreli iletişim ağlarının çözülmesi teknolojinin istihbarat faaliyetlerine de katkısı olduğunu göstermektedir.

Teknolojinin yarattığı kitle iletişim araçları başlangıçta gazete, radyo, dergi, sinema ile sınırlı iken, birikimli ilerlemeler sayesinde bireyler kıtalararası iletişim sağlayabilir, her durumda fikir beyan edebilir hale gelmiştir. Olumlu ve olumsuz birçok yönü bulunan kitle iletişim araçları, devletlerin bireylere ulaşımını kolaylaştırmıştır. Savaş hallerinde bu durum bireylerde nabız yoklama, kitlesel algı yaratma ve halkların seferber olmasını sağlayan temel araç haline gelmiştir. Makale değerlendirme sürecinde değinilen medya-basın, kamuoyu oluşturma, propaganda ve sansür faaliyetleri de teknolojik gelişmelerle orantılı olarak devletlerce kullanılmıştır. Ayrıca ekonomik yükümlülük getiren teknolojinin savaşa dâhil olması, kamudan yana destek almasını da sağlamıştır.

Bu temel uygulamaların yanı sıra, savaş aletlerinin gelişimi, hammadde ve pazar arayışı, sömürgelerle ekonomik istikrarı sağlama amaçları; devletleri ayrıca ittifak arayışına itmiştir. Devletlerin ittifak arayışları, diplomasinin gelişimindeki en önemli etken olmuştur. Diplomasinin ve diplomatik ilişkilerin başlangıç noktası genellikle Avrupa olmuş, Avrupa bu yönü ile hem teknolojik gelişimine katkı sağlarken, kanlı savaşlardan uzak durma eğilimini en azından ikinci dünya savaşı sonrasında kendi kıtasında muhafaza etmeye çalışmıştır. Avrupa’da Diplomasinin kurumsal ve kuramsal bir nitelik kazanmasının temel nedeni ise ulus-şehir devlet geleneğinin olduğu bir geçmişle ve kanlı savaşlarda kendi kıta içerisinde oldukça fazla bedel ödemesi olmuştur.

Kendi kıta dengelerini kollayan ve önlem almaya devam eden Avrupa’da teknolojik ve sanayi gelişimin ardından yeni bir savaş sebebi ile ortaya çıkmıştır. Kendi kıta güvenliği ve devlet egemenlinin başka kıtalarda bulunan hammadde ve sömürü faaliyetlerine bağlı olması durumu vardır.

19. yüzyılda Avrupa diplomasisine yön veren Doğu Sorunu taraflaşmayı da beraberinde getirmiştir. Viyana Kongresi ile uluslararası sisteme yeni aktörlerin dâhil olması, görünüşte barış yanlısı çok kutuplu bir dünya yaratmıştır (Özdal, 2017: 20). Devletlerin, yalnızlık politikasının 21. yüzyılda geçerliliğinin olmaması, birbirlerine olan bağımlılıklarının artmasından kaynaklanmaktadır. Haliyle uluslararası bağımlılıklar, diplomasinin gelişim basamaklarından bir diğerini oluşturmuştur.

Avrupa’nın diplomatik gelişmelerinin yanında diplomasinin Türk siyasi kültürüne geç girmesinin temel nedeni, daimi elçilik sisteminin gecikmeli olarak başlatılması ve sürekli sektelere uğraması olmuştur.

Türk diplomasisi geç gelişmişlik göstermesine rağmen, teknolojik faaliyetlerin gelişimine ayak uydurma hızıyla uluslararası gelişmeleri vaktinde takip etmeye başlamış ve tüm olumsuzluklara rağmen diplomasi anlayışını uluslararası sistem anlayışına yakınlaştırmayı başarmıştır.

Teknolojiyle başlayan tüm bu gelişmeler savaş sahasına sıçramakta gecikmemiştir. Teknolojinin faydalarını özellikle topyekûn savaşlardan itibaren gören devletler, savunma ve silah sanayisinde, savaş öncesi bilgi edinme faaliyetlerinde, algı yaratma sürecinde teknolojiyi ön planda tutmuştur.

Teknolojik gelişmeler savaşların adlarını, seyrini değiştirmekle kalmamış, uluslararası yeni bir savaş anlayışı getirmiştir. Teknoloji, savaş anlayışını değiştirirken gelişmeler askeri alanın dışına çıkmıştır. Böylece yeni savaş argümanları oluşmaya başlamıştır. Fakat bu oluşumlar yine devlet eliyle gerçekleştirilmiştir. Türkiye de bu değişkenlik hızına paralel olarak ele aldığı çalışmalar, kanunlar ve düzenlemelerle bu değişime ayak uydurmaya çalışarak kendini koruma, savunma ve var olma mücadelesini devam ettirmiştir.

Bu yeni savaş anlayışı savaş öncesi seferberlik faaliyetlerini, savaş halindeki uygulamalara dahi etki etmeyi başarmıştır. Türkiye örneğinde seferberlik uygulamaları, savaş algısının değişmeye başladığı 19. yüzyıl sonuna kadar çoğunlukla askeri alana yönelik olmuştur. Teknoloji ve diplomasi gelişiminin doğurduğu yeni savaş aktörleri, seferberlik dönemlerinde sivilleri de savaşa katmaya başlamıştır. Sivillerin TSK’ya yani devlete karşı ödevlerinin yanında, devletin haklılığını savunma, duyurma, uluslararası sistemde devlet itibarını koruma gibi ödevler kanunsuz kurallar haline gelmiştir. Türkiye’de 1990-2008 yılları arasında yürütülen çalışmaların bütün hazırlık aşaması barış zamanlarında gerçekleştirilmiş. Muhtemel senaryolara göre tatbikatlar yapılmıştır.

Silahlı çatışma riski veya hali olmadan da devlet, siber saldırılara, psikolojik savaşlara, ekonomik ambargolara maruz kalabilmektedir. Bu nedenle seferberlik diğer devletler gibi Türk devlet sisteminde de geleneksel anlamının sınırlarından kurtulmuştur. Coğrafi konumunun kritik olması nedeniyle Türkiye Cumhuriyeti Devleti, her türlü ateşsiz silahla savaşa maruz kalmaktadır. Bahsedilen siber, diplomasi, ekonomi, kutuplaşma, psikoloji, medya gibi aktörler, savaşı etkilemekten çıkmış, tek başlarına savaş haline gelmişlerdir. Bu nedenle savaşlar ilan edilmekten çıkmış, hukuksal boyutu ise uluslararası sistemde çıkarılara göre değişkenlik göstermeye başlamıştır.

Günümüz sistemlerinin toplumlara getirileriyle devletler ve devlet dışı aktörler “her an savaşa hazır” zorunluluğunu taşımaktadır. Bu nedenle de devletler için savaşı bir senaryo düşünülmediği gibi; personel, lojistik, kamuoyu seferberliği ile resmi özel kurum seferberliklerini planlamıştır. Bu planlara göre ayrıca muhtemel senaryolar üretilerek her daim, hazırlık, görevlendirme, tatbikatlar yapılmaktadır.

Türkiye örneğinde, savaş ve savaş hali senaryolarında(seferberlik), bütün bakanlıklar koordineli ve ortak çalışma prensibi ile hareket etmektedir. Etkinlik, hız, ihtiyaçlar tespit edilir ve resmi özel kurum görev ve yetkileri açıklığa kavuşturulmaktadır. Bu görev dağılımı ve sorumluluklar silsilesinde devlet dereceli yetkilendirmelerle her türlü tasarrufu elinde bulundurmaktadır. Söz konusu savaş ve savaş hukuku olunca bu geniş yetkilendirme ve hızlı emir komuta durumu sonuçlandırma refleksi daha iyi anlaşılabilir.

Tatbikatlarla her an sefere hazır halde kalmak için yapılan hazırlıklar, Türkiye’nin bulunduğu coğrafi, tarihi, stratejik konumlandırma ile çok yakından ilgilidir. Savaşa hazır olmanın savaşı engelleyecek en önemli caydırıcılıklardan biri olduğu hatırd tutulmalıdır. Türkiye de bu muhtemel senaryoların ve bölgesel basınçların içerisinde kendine düşen hak ve ödevleri, asker ve sivillere düşen görevleri seferberlik kanunları ve kararnamele ile düzenlemekte ve yeni durumlara göre güncellemektedir.

REFERENCES/KAYNAKÇA

- AK, T. (2018). Silahlı İnsansız Hava Araçlarının Kullanımında Karar Mekanizmaları. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 7 (1) , 111-130.
- AKGÜL, Ö. (2016). Bilimsel Yöntemlerle Savaşın Nedenlerini Açıklama Yolu Olarak Savaş Çalışmaları Disiplini. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 12 (23), 1-34.
- ALŞAN, S. (2015). Mehmet Akif Ersoy'un Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı Dönemini Değerlendirmesi, Çözüm Önerileri ve Osmanlı Devleti Adına Orta-doğu Propaganda Faaliyetlerinde Yer Alması. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* , 7 (1), 75-85.
- ASLAN, Y. (2008). Savaş Hukukunun Temel Prensipleri, *TBB Dergisi*, 0 (79), 235-274.
- AVCI, G. (2004). *İstihbarat Teknikleri Aktörleri-Örgütleri ve Açmazları*, İstanbul: Timaş Yayınları.
- AYDOĞDU, İ. (2018). *Medya ve İfade Özgürlüğü Bağlamında İnternet Sansürü: Elektronik İletişim Web Sitelerinin İncelenmesi*, (Yüksek Lisans Tezi) Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- AYVA, G. (2017). Dünya Tarihinde Sansür Uygulamaları ve Türkiye'de Sansür, *KHÜ Dergisi*, 1-9.
- BAHARÇİÇEK, A. (2010). Bir Dış Politika Aracı Olarak Savaş. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 14 (1), 272-279.
- BALKAYA, S. (2013). İkinci Dünya Savaşı Sonrasında Kurulan Dünya Düzeni ve Türkiye, *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6 (2), 149-164.
- BAŞKOL, M. (2016). Lojistik ve Lojistik Yönetimi, *Bartın Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*.
- BİÇER, S. (2017). Ulusal Güvenlik ve İstihbarat Sisteminde Geleneksel Anlayıştan Modern ve Değişen İhtiyaçlar Dönemine Geçiş. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (2), 435-464.
- CANKAYA, M., ÇELİK, D. (2013). Cumhuriyet Dönemi'nde Tarım Alet ve Makineleri Teknolojileri, Demir Çelik Üretim Teknolojileri ve Demir Yolu Teknolojilerine Kısa Bir Bakış. *Dört Öğe Dergisi*, 3, 139-164.
- CERECİ, S., ÖZDEMİR, H. (2015). Medyanın Toplumsal Gelişimi: Medya Toplumlari, *The Journal of Academic Social Science Studies*, 33, 1-10.
- CLAUSEWITZ, C. V, (2015). *Savaş Üzerine*, İstanbul: Doruk Yayınları.
- COŞKUN, S. (2018). Savaş ve Barış: Haklı/Adil Savaşa İlişkin Ahlaki Açmazlar. *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 13 (26), 149-160.
- ÇAĞLAR, A. (2018). Siyaset ve Medya, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Ankara.

- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı: Seferberlik ve Savaş Halinde Uygulanacak İnsan Gücü Planlaması Esasları Hakkında Yönetmelik (2008, 29 Mayıs). *Resmî Gazete* (Sayı: 26951).
- ÇELİK, C. (2010). *Olağanüstü Hal ve Temel Hak ve Hürriyetler*, Ankara: Seçkin Basımevi.
- ÇETİNKUŞ, H. (2017). *Türkiye’de Savaş Muhabirliği*, İstanbul: TRT Akademi.
- DAVER, B. (1992). Savaş ve Barış Üzerine, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 3 (10), 181-186.
- DEMİR, B. (1999). *II. Mahmud Devrinde Berlin Sefarethanesi’nin Yeniden Açılması ve Elçi Olarak Atanan Kamil Paşa’nın Faaliyetleri*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- DEMİRCİ, A. (2016). Yeni Düzen Algı Yönetimi, *TÜDAT Dergisi*.
- DİNÇKOL, B. (2006). Yönetilenlerin “Öz” Yönetimi-Kamuoyu, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (10), 49-66.
- DURMUŞ, M. (2016). Savaşlar ve İşçi Sınıfı, *Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*, 16 (58).
- EKER, S. (2015). Savaş Olgusunun Dönüşümü: Yeni Savaşlar ve Suriye Krizi Örneği. *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi*, 2 (1) , 31-66.
- EKİNCİ, O. (2018). *Soğuk Savaş Sonrasında Savaşın Değişen Yapısı: Asimetrik Savaş*, (Yüksek Lisans Tezi), Kırşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.
- EMBEL, E. (2016). Topyekûn Savaş Uygulamasının Tarihsel Gelişimi. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 4 (1), 153-171.
- ERDİNÇ, A. (2005). *Üçüncü Uluslararası Sempozyum Bildirileri(Bilgi Çağı ve Teknolojik Gelişmeler Işığında Toplum, Yönetim, Yönetici ve Lider Yaklaşımları*, Ankara: Genelkurmay ATASE ve Genelkurmay Denetleme Başkanlığı Yayınları.
- ERGÜVEN, N. (2016). Uluslararası Hukukun Tarihsel Boyutuyla Diplomasinin Kurumsal Gelişim Süreci, *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (1), 111-141.
- ERGÜVEN, N. (2017). Devletler Arasında Diplomasi İlişkilerinin Yürütülmesinde Genel Yetkili Organların Rolü ve Ayrıcalıkları. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6 (5), 2179-2192.
- GEDİK, Ö. (2008). *Türk Yargı Kararları Çerçevesinde Türkiye’de Kitle İletişim Özgürlüğü*, Ankara: Seçkin Yayınları.
- GENCER, B. (2012). Medeniyet Savaşında Teknoloji, *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (2) , 7-26.
- GROTIUS, H. (1967). *Savaş ve Barış Hukuku*, (Meray, L. S. çev.) Ankara Üniversitesi: Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.

- GÜDEK, Ş. (2017). 20. Yüzyılı Aşırılaştıran ve Aşırılaşan Savaş Algısı - Pratiği. *Bitlis Eren Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Akademik İzdüşüm Dergisi*, 2 (2), 79-103.
- GÜL, Z. (2016). Stratejik İstihbarat ve Genel Yanılgılar. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 4 (1) , 111-132.
- GÜLER, İ. (2002). Kur'an'da 'Cihadın Teoloji-Politiği, *İslamiyat Dergisi*, 5 (2), 75-90.
- GÜZ, N. (2005). *Haberde Yönlendirme ve Kamuoyu Araştırmaları*, Ankara: Nobel Yayınları.
- İSKİT, T. (2016). *Diplomasi Tarihi*, Eskişehir: Açık öğretim Fakültesi Yayınları.
- JEANNENEY, J. N. (2009). *Başlangıcından Günümüze Medya Tarihi*, (Atuk, E. çev.) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- KESKİN, F. (1998). *Uluslararası Hukukta Kuvvet Kullanma: Savaş, Karışma ve Birleşmiş Milletler*, Ankara: Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları Tezler Dizisi.
- KURTOĞLU, R. (2014). *Küresel Ekonomik Kriz ve Yeni Dünya Düzeni*, Ankara: Orion Yayınları.
- ÖZ, E. (2003) *Kamuoyu Kavramı ve Basının Kamuoyu Oluşturma İşlevi Açısından Yeni Osmanlılar'ın Gazeteciliği*, (Yüksek Lisans Tezi) , Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- ÖZDAL, B., KARACA, R. K. (2017). “ *Diplomasi Tarihi-I*”, Bursa: Dora Yayınları.
- ÖZDAL, B., KARACA, R. K. (2017). “ *Diplomasi Tarihi-II*”, Bursa: Dora Yayınları.
- ÖZER, Y. (2018). Savaşın Değişen Karakteri Teori ve Uygulamada Hibrit Savaş, *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 1 (7), 29-56.
- PARKER, G., Cambridge Savaş Tarihi, 2017, İstanbul.
- Radyo ve Televizyonlarının Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun (2011, 15 Ocak/6112). *Resmi Gazete* (Sayı: 27863).
- Seferberlik ve Savaş Hali Kanunu (1983, 1 Kasım/2941). *Resmi Gazete* (Sayı: 18125).
- Seferberlik ve Savaş Hali Tüzüğü (1990, 24 Mayıs/90/500). *Resmi Gazete* (Sayı: 20576).
- Seferberlik ve Savaş Haline İlişkin Harp Sanayii Faaliyetlerinin Yürütülmesi Hakkında Yönetmelik (1996, 19 Aralık/96/9012). *Resmi Gazete* (Sayı: 22893).
- SUR, M. (2013). Birleşmiş Milletler Örgütünün Gelişimi ve Geleceği, *Journal of Yaşar University*, 8 (Özel) , 2535-2550.
- TÜRE, F. (2008). Medeniyet ve Savaş, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982, 1 Kasım). *Resmi Gazete* (Sayı: 17863).
- VARLIK, A. (2013). Savaşı Tanımlamak: Terminolojik Bir Yaklaşım, *Avrasya Terim Dergisi*, 1 (2) , 114-129.

YÜSEL, E. (2007). Kamuoyu Oluşturma ve Gündem Belirleme Kavramları Nerede Kesişmekte, Nerede Ayrılmaktadır?, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 1 (1), 571-586.

ZUR, O. (2010). *Savaşın Psiko-Tarihi: Kültür, Ruh ve Düşmanın Birlikte Evrimi*, (Kağnıcı, G. çev.) Uşak: Tarih Okulu, 4, 125-143.

<https://www.msb.gov.tr/Bakanlik/Misyon>(erişim tarihi 11.02.2021)

EKLER

Ek 1: 19.12.1996 tarihli ve 96/9012 sayılı Seferberlik ve Savaş Haline İlişkin Harp Sanayii Faaliyetlerinin Yürütülmesi Hakkında Yönetmelik. (RG.30.1.1997/22893).

T.C. Resmi Gazete

Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğüne Yayınları		
Kuruluşu : 7 Ekim 1920	30 Ocak 1997 PERŞEMBE	Sayı : 22893

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

Yönetmelikler

Karar Sayısı : 96/9012

Ekli "Seferberlik ve Savaş Haline İlişkin Harp Sanayii Faaliyetinin Yürütülmesi Hakkında Yönetmelik" in yürürlüğe konulması; Milli Savunma Bakanlığı'nın 27/11/1996 tarihli ve 1995/353 sayılı yazısı üzerine, 4083 sayılı Kanunun 12 nci maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nca 19/12/1996 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Süleyman DEMİREL
CUMHURBAŞKANI

Prof. Dr. Necmettin ERBAKAN
Başbakan

Prof. Dr. T. ÇİLLER
Değişiklik Bk. ve Başk. Yrd.

I. SAYGIN
Devlet Bakanı

I. SAYGIN
Devlet Bakanı V.

B. AKSOY
Devlet Bakanı

A. YILMAZ
Devlet Bakanı

Ş. KAZAN
Adalet Bakanı

Prof. Dr. M. SAĞLAM
Millî Eğitim Bakanı

M. DUMİRCİ
Tarım ve Köy. Bakanı

I. KAHRAMAN
Kültür Bakanı

F. ADAK
Devlet Bakanı

Prof. Dr. S. TEKİR
Devlet Bakanı

L. ESENGÜN
Devlet Bakanı

G. DAĞDAŞ
Devlet Bakanı

Prof. Dr. S. GÜNBEY
Devlet Bakanı

T. TAYAN
Millî Savunma Bakanı

C. AYHAN
Bay ve İsk. Bakanı

N. ÇELİK
Çal. ve San. Bakan

B. YÜCEL
Turizm Bakanı

N. ERCAN
Devlet Bakanı

N. KURT
Devlet Bakanı

M. S. İNSARİOĞLU
Devlet Bakanı

H. U. SÖYLEMEZ
Devlet Bakanı

B. ŞEKER
Devlet Bakanı

M. AKŞENER
İçişleri Bakanı

Y. AKTUNA
Sağlık Bakanı

Y. EREZ
Sanayi ve Tic. Bakanı

M. H. DAĞLI
Orman Bakanı

Doç. Dr. A. GÖL
Devlet Bakanı

M. ALTINSOY
Devlet Bakanı

A. C. TUNÇ
Devlet Bakanı

T. R. GÜNERİ
Devlet Bakanı

Dr. A. DEMİRCAN
Devlet Bakanı

Doç. Dr. A. ŞENER
Maliye Bakanı

Ö. BARUTÇU
Ulaştırma Bakanı

M. R. KUTAN
Enerji ve Tabii Kay. Bakanı

M. Z. TOKAR
Çevre Bakanı

Yürütme ve İdare Bölümü Sayfa : 1

Resmî Gazete Kodu : 300197

İçindekiler 96. Sayfa'dadır.

Ek 2: 24.5.1990 tarihli ve 90/500 sayılı Seferberlik ve Savaş Hali Tüzüğü,
RG(16.7.1990/20576)

T. C. Resmî Gazete

Kuruluş Tarihi : (7 Teşrinievvel 1336) — 7 Ekim 1920

Yönetim ve yazı işleri için Başbakanlık Mevzuat Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğüne başvurulur.	16 Temmuz 1990 PAZARTESİ	Sayı : 20576
--	-----------------------------	--------------

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

Tüzük

Karar Sayısı : 90/500

Eklî "Seferberlik ve Savaş Hali Tüzüğü"nın yürürlüğe konulması; 4/11/1983 tarihli ve 2941 sayılı Seferberlik ve Savaş Hali Kanununun 19 uncu maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nca 24/5/1990 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Tarık ÖZAL
Cumhurbaşkanı

Y. AKBULUT Başbakan	K. İNAN Devlet Bakanı	H. DOĞAN Devlet Bakanı	G. TANER Devlet Bakanı
M. KEÇECİLER Devlet Bakanı	I. ÇELEBİ Devlet Bakanı	V. DÜNÇERLER Devlet Bakanı	M. YAZAR Devlet Bakanı
C. ÇİÇEK Devlet Bakanı	E. KONUKMAN Devlet Bakanı	İ. ÖZDEMİR Devlet Bakanı	M. TAŞAR Devlet Bakanı
İ. ÖZARSLAN Devlet Bakanı	H. ÖRÜÇ Devlet Bakanı	M. O. SUNGURLU Adalet Bakanı	İ. S. GİRAY Mili Savunma Bakanı
K. AKKAYA Devlet Bakanı	A. BOZER Dışişleri Bakanı	A. KAHVECİ Maliye ve Gırmek Bakanı	A. AKYOL Mili Eğitim Bakanı
A. AKSU İçişleri Bakanı	C. ALTINKAYA Büyürlük ve İktisat Bakanı	H. ŞİVGİN Sağlık Bakanı	M. O. SUNGURLU Ulaştırma Bakanı V.
L. KAYALAR Tarım Orman ve Koyşleri Bakanı	İ. AYKUT Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı	Ş. YÜRÜR Sanayi ve Ticaret Bakanı	İ. AKÖZÜM Turizm Bakanı
F. KURT Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı	N. K. ZEYBEK Kültür Bakanı		

Yürütme ve İdare Bölümü Sayfa : 1

Resmî Gazete Kodu : 160790

Resmî Gazete Fihristi 64. Sayfadadır.

Ek 3: Seferberlik ve Savaş Hali Kanunu (1983, 1 Kasım/2941). Resmi Gazete (Sayı: 18215).

T. C. Resmî Gazete

Kuruluş Tarihi : (7 Teşrinievvel 1336) - 7 Ekim 1920

Yürürlük ve Yazı İşleri İçin Başbakanlık Neşriyat Daire Başkanlığına başvurulur	8 Kasım 1983 SALI	Sayı : 18215
--	----------------------	--------------

YASAMA BÖLÜMÜ

KANUNLAR

Seferberlik ve Savaş Hali Kanunu

Kanun No. 2941

Kabul Tarihi : 4.11.1983

BİRİNCİ KISIM Genel Esaslar

BİRİNCİ BÖLÜM Amaç, Kapsam ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1. — Bu Kanunun amacı, Devletin tüm güç ve kaynaklarını barış halinden seferberlik ve savaş haline süratle ve etkin bir şekilde geçirmek suretiyle barıştan kibaren seferberlik ve savaş hükümlerinin uygulanma esaslarına ilişkin yükümlülükleri belirlemektir.

Kapsam

MADDE 2. — Bu Kanun, seferberlik ve savaş halini, barış döneminden kibaren yapılacak hazırlık ve teşkilatlanmayı, kamu ve özel kurum ve kuruluşlar ile gerçek kişilerin görev, yetki ve sorumluluklarını, bunların sahip olduğu her türlü mal ve hizmet yükümlülüklerini kapsar.

Tanımlar

MADDE 3. — 1. Seferberlik : Devletin tüm güç ve kaynaklarının, barışta askeri güç olmak üzere, savaşın ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde hazırlanması, top-

Yasama Bölümü Sayfa : 1

Resmî Gazete Kodu : 981183

Resmî Gazete P/İhrisi 64. Sayfa/edite.

Ek 4: Seferberlik ve Savaş Hali Tüzüğünde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Tüzük, 91/2028, 03.08.1991, 20949.

T. C. Resmi Gazete

Başbakanlık Mevzuat Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğüne Yayınlanır		
Kuruluşu : 7 Ekim 1920	3 Ağustos 1991 CUMARTESİ	Sayı : 20949

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

Tüzük

Karar Sayısı : 91/2028

Ekli "Seferberlik ve Savaş Hali Tüzüğünde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Tüzük"ün yürürlüğe konulması; 4/11/1983 tarihli ve 2941 sayılı Seferberlik ve Savaş Hali Kanununun 19 uncu maddesine göre, Bakanlar Kurulu'na 18/7/1991 tarihinde kararlaştırılmıştır.

			Turgut ÜZAL Cumhurbaşkanı	
A. Mesut YILMAZ Başbakan				
F. KURT Devlet Bakanı ve Başb. Yrd. V.	F. KURT Devlet Bakanı	M. R. TAŞAR Devlet Bakanı	I. AYKUT Devlet Bakanı	
M. V. DİNÇERLER Devlet Bakanı	K. İNAN Devlet Bakanı	I. AKUZUM Devlet Bakanı	C. TUNCER Devlet Bakanı	
S. ARAŞ Devlet Bakanı	E. KOÇAK Devlet Bakanı	M. CEVİK Devlet Bakanı	E. C. GÜLPINAR Devlet Bakanı	
B. SÖNMEZ Devlet Bakanı	A. T. ÖZDEMİR Devlet Bakanı	Ş. ŞEKER Adalet Bakanı	H. B. DOĞU Mali Suvarna Bakanı	
M. KALEMLİ İçişleri Bakanı	I. S. GİRAY Dışişleri Bakanı	A. KAHVECİ Maliye ve Gümrük Bakanı	A. AKYOL MİBİ Eğitim Bakanı	
H. ÖRÖÇ Bayındırlık ve İskan Bakanı	Y. ERYILMAZ Sağlık Bakanı	I. ÖZDEMİR Ulaştırma Bakanı		
İ. TUNCAY Tatmin Orman ve Köylere Bakanı	M. EMİROĞLU Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı	R. K. YÜCELEN Sanayi ve Ticaret Bakanı		
M. ARICI Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı	G. MARAŞ Kültür Bakanı	B. AKARCALI Turizm Bakanı		

Resmî Gazete Kodu : 030891

Yürütme ve İdare Bölümü Sayfa : 1

İçindekiler 64. Sayfadadır.

Ek 5: Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Seferberliği Yönetmeliği, 91/2513, 05.01.1992, 21102.

Sayfa : 18

RESMİ GAZETE

5 Ocak 1992 — Sayı : 21102

Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Seferberliği Yönetmeliği**BİRİNCİ BÖLÜM****Amaç, Kapsam ve Tanımlar****Amaç**

Madde 1 — Bu Yönetmeliğin amacı; Türk Silahlı Kuvvetlerinin seferberlik ve savaş halinde, personel ihtiyaçlarını karşılamak üzere çağ içindeki yedek personelin süratle silah altına alınmasını sağlayacak esas ve usulleri, personel seferberliği ile ilgili mülki ve askeri makamların görev ve sorumluluklarını belirlemektir.

Kapsam

Madde 2 — Bu Yönetmelik;

a) Silahlı Kuvvetlerde yedek personelin silah altına alınmasını planlayan, yürüten ve eğitimlerini sağlayan makamları,

b) Yedek personele sefer görev emirlerinin tebliği veya bu emirlerin kaldırılması, sefer görev çağrısının duyurulması ve yollama işlerinde Silahlı Kuvvetlere yardımcı olmaları gereken mülki makamları,

c) Çağ içindeki bütün yurttaşları, kapsar.

Tanımlar

Madde 3 — Bu Yönetmelikte geçen:

a) Kaynak; muvazzaflık hizmeti süresinde terhis olacak personel ile muvazzaflık hizmetini bitirmiş çağ içindeki yedek personel,

b) Kurum ve kuruluş; bakanlıkların bağlı ve ilgili kuruluşlarıyla özel kanunlarla kurulmuş kurum ve kuruluşlar, kamu ve özel bütün işyerleri,

c) Çağ içi; Kanunun vatandaşları Silahlı Kuvvetler emrine ayırdığı yaş sınırı,

d) Seferberlik; Devletin bütün güç ve kaynaklarının başta askeri güç olmak üzere, savaşın ihtiyaçlarını karşılayacak biçimde hazırlanması, toplanması, tertiplenmesi ve kullanılmasına ilişkin faaliyetlerin uygulandığı, hak ve hürriyetlerin kanunlarla kısmen veya tamamen sınırlandırıldığı hal,

e) Genel seferberlik; ülkeye yönelik bir tehdidin karşılanması, bütün güç ve kaynakların kullanılabilmesi için ülkenin bütününde uygulanan seferberlik,

f) Kısmi seferberlik; ülkenin bir veya birden çok bölgesinde uygulanan ve bütün güç ve kaynakların kullanılmasını gerektirmeyen seferberlik,

g) Seferberlik hali; seferberlik uygulamasının başlatıldığı gün ve saatte kaldırıldığı güne kadar devam eden durum,

h) Sefer görev emri; seferberlik ilanında sefer görev emri verilen personel ve araçların gideceği yerin ve katılacağı birliğin seferberlik numarası yazılı, sürekli olarak personelin yanında veya araçta bulundurulmuş belge,

ı) Özel çağrı; uygulanacak hareket planına dahil birlik ve kurumların tamamının veya bir kısmının seferi teşkilat ve kadro seviyesine çıkarılması ve hareket süresince bu seviyeyi korumaları için gerekli personel ve lojistik desteği sağlamak üzere kısmi ve genel seferberlik ilanına gidilmeden Bakanlar Kurulu-Kararı ile yapılacak çağrı,

j) Savaş; Devletin devamlılığını ve milli menfaatlerini sağlamak, milli hedeflere ulaşmak amacıyla, başta askeri güç olmak üzere Devletin maddi ve manevi güç ve kaynaklarının hiç bir sınırlamaya tabi tutulmadan kullanılmasını gerektiren silahlı mücadele,

k) Savaş hali; savaş ilanına karar verilmesinden bu halin kaldırıldığına ilan edilmesine kadar devam eden süre içinde hak ve hürriyetlerin kanunlarla kısmen veya tamamen sınırlandırıldığı durum,

Ek 6: Seferberlik ve Savaş Halinde Uygulanacak İnsan Gücü Planlaması Esasları Hakkında Yönetmelik, 09.07.1999, 23750

9 Temmuz 1999 – Sayı : 23750

RESMÎ GAZETE

Sayfa : 11

Yönetmelikler

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığından :

SEFERBERLİK VE SAVAŞ HALİNDE UYGULANACAK İNSAN GÜCÜ PLANLAMASI ESASLARI HAKKINDA YÖNETMELİK

BİRİNCİ KISIM Genel Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

Madde 1- Bu Yönetmeliğin amacı; seferberlik ve savaş halinde Silahlı Kuvvetlerin ve halkın ihtiyaçını karşılamak üzere çalışmalarının aksatılmadan sürdürülmesi gereken kamu ve özel kurum ve kuruluşlardan silah altına alınacak personel ile bu kurum ve kuruluşlarda savaşta meydana gelebilecek muhtemel personel zayıflığının tespiti ve ihtiyacın hangi kaynaklardan öncelik sırasına göre, ne suretle karşılanacağına, uygulamanın nasıl yapılacağına, bakanlıklar, kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilerle yapılacak işbirliğine ilişkin usul ve esasları belirlemektir.

Kapsam

Madde 2- Bu Yönetmelik, seferberlik ve savaş halinde uygulanacak insan gücü planlamasının esaslarını, bu konuda işbirliği yapılacak bakanlıkları, kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişileri kapsar.

Dayanak

Madde 3- Bu Yönetmelik, Bakanlar Kurulunun 24/5/1990 tarihli ve 90/500 sayılı kararı ile yürürlüğe konulan "Seferberlik ve Savaş Hali Tüzüğü'nün 65 inci maddesi gereğince düzenlenmiştir.

Tanımlar

Madde 4- Bu Yönetmelikte geçen;

Kanun : 2941 sayılı Seferberlik ve Savaş Hali Kanunu'nu,

Tüzük : Seferberlik ve Savaş Hali Tüzüğü'nü,

Bakanlık : Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nı,

EXTENDED SUMMARY

In this study, the definition of war is made and the changes in mobilization practices in Turkey are discussed. The change between the years 1990 and 2008 has been examined, especially based on the mobilization implementation principles and legal documents. In this study, the relevant regulations, statutes and laws of the Republic of Turkey were used. These details can be accessed from the tables in the text or from the Appendix. Relevant legal texts specified the principles to be applied in case of mobilization and war and specified the duties of private and public institutions or organizations.

Mobilization practices in Turkey are basically implemented in two steps. These are Personnel Mobilization and Logistics Mobilization. Personnel Mobilization mainly aims to mobilize all the manpower that can be used in the shortest possible time, that is, to close the person gap needed for all other jobs besides the military wing. In addition, the task of meeting the urgent personnel needs of the units and institutions is implemented in this mobilization arm. It also covers the distribution of existing officers and non-commissioned officers to the relevant regions, if necessary.

Another mobilization arm in Turkey is the Logistics Mobilization. Logistics Mobilization covers the supply of everything that may be needed during the war. This mobilization practice is divided into two as vehicle mobilization and exercises. As it can be understood from the details given in the text, the Logistics Mobilization covers the activities for the financial needs, especially the transportation and the moment of readiness.

However, in the 20th century, mobilization practices have undergone some changes in Turkey as well as in the rest of the world. The reason for these changes has been technological developments, constant warfare, risks taken, wars reaching global dimensions, the public's influence on every field and the intense use of mass media.

The Industrial Revolution improved the mass media and enabled communication among the masses. Over time, this situation has become an important tool for states to reach the public. The mass media enabled the public to have information, personal thoughts, the moment of mobilization and all the information during the war, and the public began to be informed about all the actions of the state as soon as possible. Many states realized the power of communication tools in a short time and started to turn this situation in their favor. While states use communication tools for many purposes such as psychological orientation, perception management and propaganda, they aimed to influence the public and meet in common thought. However, communication tools have started to be used not only for states to reach the public, but also for states to discredit each other. The reputation of the state, which is an important issue in the political arena, has also begun to be used for general acceptance, providing material and moral support or depriving the other party of these supports.

Public Opinion Mobilization, which is related to mass media, has also been in a critical place before and during the war since the 20th century. Public opinion has experienced significant changes in meaning over the centuries. Public opinion, which expressed only the nobility in the Middle Ages, also includes the ideas of the people in the reality of the 21st century. The most effective development in the inclusion of the public in the public opinion was the Age of

Enlightenment. Before moving on to mobilization and war, the states conduct public opinion polls and feel the pulse of the people. Thus, the state, which has an opinion from the front, has started to shape the steps to be taken based on these results. During all these developments, war tools also started to change, and the rate of preference for firearms decreased.

As a result, firearms have not completely disappeared, but the progress in the history of war and mobilization areas has brought important developments. Basically, although the aim of the states is to be ready for war at any time, that is, to be mobilized at any moment, the war of the masses has started to emerge from the geographical areas. These wars have started to be waged mostly in psychological, cyber, cultural and educational dimensions.